

Kulturdepartementet, registrator
Ref dnr Ku2023/01093
ku.remissvar@regeringskansliet.se
cc. ku.kkm@regeringskansliet.se

Stockholm, 2024-03-27
Dnr 24034

Remissvar från Kungl. Musikaliska Akademien avseende Ku2023/01093 Kultursamhället

Kungl. Musikaliska Akademien har tagit del av SOU 2023:58 Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun, och önskar lämna följande synpunkter.

Inledning

Akademien koncentrerar sina synpunkter till de delar av utredarens överväganden och förslag som är av särskild betydelse för musiklivet i vid mening. Akademien har härvidlag utgått från de ekonomiska förutsättningar som numera präglar musiklivet. Den ekonomiska verkligheten för såväl större som mindre institutioner som för det fria musiklivet är kärvare än på många år. Flera institutioner är tvingade att genomföra nedskärningar som bara för några år sedan skulle ha ansetts vara otänkbara. Det fria musiklivet är dessutom hårt drabbat av den försvagning av arrangörsledet som successivt ägt rum sedan nedläggningen av Rikskonserter. När ekonomin är kärv är det viktigt att tillgängliga resurser så långt möjligt används på ett sätt som resulterar i konstnärlig verksamhet. Detta innebär att i och för sig vällovliga förslag till förändring och utveckling av kultursamverkansmodellen bör få anstå tills dess att de ekonomiska förutsättningarna är mer gynnsamma än de för närvarande är. Detta mot bakgrund av att administrativa förändringar ställer krav på resurser för utveckling och anpassning som tar resurser från den konstnärliga verksamheten.

Med detta sagt kan akademien konstatera att den positiva utveckling för landets stora musikinstitutioner - operor och symfoniorkestrar - som det inneburit att de från att tidigare haft kommunala ägare i de flesta fall övergått till att ha regionala huvudmän förstärkts sedan kultursamverkansmodellen genomförts. Akademien anser det angeläget att denna positiva utveckling inte äventyras genom att såsom utredaren föreslår ge kommunerna ett ökat inflytande över statsbidragens fördelning. En sådan förändring skulle också kunna resultera i att det skapas A- och B-kommuner.

— KUNGL. MUSIKALISKA —
— AKADEMIEN —

Samverkansmodellen har inneburit en besvikelse så tillvida att den förhoppning om att staten över tid skulle skjuta till ökade medel till modellen inte infriats. Istället har det statliga stödet stagnerat och lagt en ökad andel av kulturens finansiering på regioner och kommuner. Akademien anser det mycket angeläget att statens bidrag till samverkansmodellen i fortsättningen omfattas av sedvanlig pris- och löneomräkning.

Många av utredarens förslag ter sig ganska skissartade och torde i flera fall kräva ytterligare utredning och precisering för att det skall vara möjligt att ta ställning till hur de skulle fungera i praktiken och hur de kan leda till att kultursamverkansmodellen kommer att fungera bättre.

Övriga synpunkter

Skolan

Akademien delar utredningens uppfattning att skolan är vårt samhälles viktigaste kulturinstitution och därför bör vara en angelägenhet för kulturpolitiken likaväl som för utbildningspolitiken. Ett breddat deltagande i kulturlivet förutsätter en jämlik introduktion redan i skolåldern.

På tvärs mot detta har utrymmet i timplanen för musikämnet stadigt minskats sedan 1990-talet. Nu senast genom beslutet att slopa Elevens val, vilket i hög grad nyttjats för förstärkt musikundervisning. Bristfällig uppföljning från skolhuvudmännen och Skolinspektionen har dessutom lett till en ytterst ojämlig tillgång till kvalificerad musikundervisning. Denna ojämlighet har förstärkts genom slopandet av obligatoriet för estetiska ämnen på gymnasiet och genom att de inte ger meritpoäng.

Akademien vill betona att ett kulturellt kapital uppbyggt i unga år både vidgar möjligheten att finna en meningsfull och livslång fritidssysselsättning och vidgar perspektiven gällande val av utbildning och yrkesbana. Som utredningen påpekar är det tydligt belagt i forskning att estetiska ämnen utvecklar kreativt tänkande, naturvetenskaplig problemlösning, uttrycksförmåga i skrift och form och social problemlösning. Vi åberopar också vetenskaplig evidens för vad barns och ungdomars rätt till sång (individuellt och gemensamt) i förskola och grundskola ger för positiva effekter för både hälsa och gemenskap för individ och grupp. Vi vill understryka att hela utbildningskedjan i musikrelaterade ämnen (sång i skolan, instrumentundervisning, orkesterverksamhet på skolnivå, återväxten av blåsmusiker i landet etc) har allvarliga brister, såväl organisatoriskt som finansiellt, vilket redan idag negativt påverkar rekryteringen av ”Sverige-utbildade” musiker och sångare till det professionella musiklivet. Vi ser redan hur detta får negativa följder på musiklivet i Sverige och hur det inom en snar framtid kommer förändra förutsättningarna för fortsatta svenska musikframgångar i utlandet.

Akademien instämmer i utredningens bedömning att litterärt läsande och skrivande bör räknas in bland de estetiska ämnena (bild, musik och slöjd). Vi menar dessutom att dans bör inrättas som skolämne i egen rätt.

Det fria kulturlivet och kulturskaparna

De fria, icke kommersiella delarna av det svenska musiklivet står för betydelsefull musikalisk bredd och kvalitet, men har små och ojämnt fördelade resurser att verka. Flera faktorer har påverkat situationen:

- Rikskonserters avveckling 2010 innebar kraftigt minskade möjligheter för arrangörer utanför storstadsregionerna att ta emot subventionerade, internationella och nationella turnerande musikakter av hög kvalitet.

- Projektifieringen av de offentliga stöden till musiklivets aktörer utanför samverkansmodellen har inneburit låg uthållighet och bristande tillvaratagande av uppbyggd kompetens.
- Den påbörjade nedmonteringen av folkbildningen innebär en försvagning av stödet både till arrangörer och musiker. Folkbildningens och civilsamhällets betydelse för musiklivet beskrivs utförligt i utredningstexten.
- De besparingar som nu görs i regionerna riskerar att permanentas inom överskådlig tid. Detta kommer sannolikt att påverka regionala musikinstitutioner med både fast anställda musiker och en utvecklad verksamhet med frilansproduktion negativt. Värnandet av fasta musikertjänster i ett ansträngt ekonomiskt läge, riskerar att drabba utbudet av produktioner med frilansmusiker.

Akademien instämmer i utredningens formulering att ”Det civila samhället och dess organisationer bidrar ofta på ett avgörande sätt till inte minst breddat deltagande, liksom lokal förankring och konstnärlig variation. [...] Det är därför också viktigt att beakta vilka offentliga kulturstöd som kan gå till denna del av kulturlivet.”

Avslutande synpunkter

Hur ska den konstnärliga friheten garanteras? Akademien anser att begreppen *konstnärlig frihet* och *armlängds avstånd* behöver förtydligas. Det bör i sammanhanget tydliggöras att detta kan innefatta flera dimensioner – vilken typ av beslut som fattas (exempelvis om inriktning, enskilda bidrag och programläggning), vem som fattar besluten, hur nämnder, styrelser och förvaltningsorganisation fungerar och samspelar och vilken kompetens som krävs för konstnärliga bedömningar.

Akademien anser att statsbidragen bör vara kopplade till professionell kulturverksamhet, vilket tydligare bör framgå av författningsförslaget. Musikinstitutionerna har, som nämns i utredningen, en väl utbyggd struktur, inte minst som arbetsgivare åt det professionella fria musiklivet, och som stöd till arrangörer för att främja lokalt engagemang. Utredningen understryker också att dagens institutioner är ett gemensamt åtagande för stat, region och kommun som behöver vårdas även framgent, en slutsats som särskilt bör framhållas. Man bör också understryka den mängd av nydanande arbete som sker inom ramen för etablerade institutioner. En stor andel utvecklingsprojekt har i grunden bidragit till möjligheter där vi idag ser både ett nationellt genomslag och nya former för att nå både ett vitalt och professionellt kulturliv och en regional spridning – inte minst när det gäller större musikfestivaler med både regional och nationell förankring.

Vad nyss sagts om de försämrade villkoren för musiklivet föranleder akademien att än en gång framhålla behovet av en bred och djup översyn av hela det svenska musiklivet. Akademien har tidigare, bland annat i sitt yttrande över utredningen I samspel med musiklivet (SOU 2010:12), pekat på behovet av detta. De senaste årens förändringar av musiklivets ekonomiska förutsättningar på alla nivåer har ytterligare inskräppt behovet av en sådan översyn.

På uppdrag av styrelsen för Kungl. Musikaliska Akademien,

Fredrik Wetterqvist
Ständig sekreterare